

УДК 378.1

ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ ОСВІТНІХ СИСТЕМ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО НАПРЯМУ

Демчук І.О.¹

¹ канд. техн. наук, ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут"

Анотація: На основі дослідження систем вищої аграрної освіти провідних країн світу, проведення контент-аналізу підготовки бакалаврів сільського господарства, визначаються перспективи підготовки майбутніх фахівців у вищих аграрних навчальних закладах України.

Ключові слова: вища аграрна освіта, освітня система, бакалавр, інноваційні технології.

Постановка проблеми: За даними статистично-аналітичних досліджень діяльності аграрних вищих навчальних закладів освіти в Україні функціонує 117 вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, 20 вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, 34 установи післядипломної освіти. Проте зовсім незначна частка з них відповідає вище наведеним параметрам. Потрібні нові підходи до побудови вищої професійної освіти для агропромислової галузі. Основою концепції розвитку вищої аграрної освіти повинна стати стратегія модернізації або стратегія реорганізації аграрних ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Дослідження досвіду аграрної освіти розвинутих країн світу та шляхи його втілення є суттєвим для аграрної освіти України, адже в провідних країнах якість вищої освіти забезпечувалась демократичними основами суспільства, значними витратами на підготовку й перепідготовку кадрів, використанням найсучасніших педагогічних й інформаційних технологій та сучасних засобів навчання. Важливим джерелом вивчення зарубіжної професійної освіти слугують дослідження Д.Гузі, С.Мюррей-Сміта, І.Річардсона.

Закордонні освітні реформи висвітлюються у працях Д.Девіса, ван дер Венде, С.Маргінсона, А.Олсена та ін.. Серед українських науковців значна увага професійній освіті у різних країнах належить Н.Бідюк, В.Борисов, Б.Вульфсон, Л.Пуховська, Н.Яковець. Становлення вищої професійної освіти у європейських країнах

розглядали Л.Зязюн, А.Парінов, І.Радіонова, Л.Смалько та ін.. Аналіз міжнародного досвіду дає підстави щодо доцільності використання набутого теоретичного та практичного матеріалу з урахуванням вітчизняних моделей та теоретико-методичних засад підготовки бакалаврів сільського господарства в Україні.

Мета дослідження: полягає у визначенні перспективних напрямів аграрної освіти на основі порівняльного дослідження зарубіжних освітніх систем підготовки фахівців аграрного напрямку.

Виклад основного матеріалу. Аналіз джерел з проблем дослідження показує, що у всіх європейських країнах у професійній підготовці кадрів для аграрної галузі беруть участь коледжі та вищі навчальні заклади, налагоджуються контакти між професійно-технічними школами і підприємствами. Безперервна підготовка фахівців у країнах ЄС здійснюється з відривом та без відриву від виробництва. Навчання без відриву від виробництва включає практичну підготовку на підприємстві і теоретичний курс у професійно-технічній школі чи спеціалізованому центрі. Цій системі навчання надається перевага в Німеччині та Данії. У Франції та Італії переважає навчання з відривом від виробництва у середніх професійно-технічних навчальних закладах і центрах підготовки кадрів. У Великобританії та Нідерландах підготовка здійснюється як без відриву, так і з відривом від виробництва. Австралійська система освіти, (яка посідає одне з перших місць за якістю підготовки фахівців), об'єднує в собі дві моделі освіти: «атлантичну» (Великобританія, США, Ірландія) та «континентальну» (Німеччина, Франція, Нідерланди). Ці моделі відрізняються схемами управління та фінансування ВНЗ, ступенем їхньої автономії, домінуючими орієнтаціями, цінностями та стратегіями [2].

Враховуючи, що однією з найкращих систем вищої освіти у світі вважається австралійська, доцільно дослідити її характерні відмінності у підготовці бакалаврів сільського господарства.

Сьогодні система освіти в усіх країнах має багаторівневий характер. Щодо Австралії, то її освітня система виглядає так: початкова освіта (primary education); середня освіта (secondary education), третична освіта (tertiary education) – вищі навчальні заклади (universities), коледжі професійно-технічної освіти (TAFE), зареєстровані організації з підготовки фахівців (RTOs).

Будь-яка згадка про університети починається з групи «вісім» - 8 університетів, що об'єдналися для підтримки статусу найкращих ви-

щих навчальних закладів країни (Аделаїдський університет, Австралійський національний університет, Мельбурнський університет, Університет Монаш, Університет Нового Південного Уельсу, Університет Квінсленду, Університет Сіднея, Університет Західної Австралії). Державні і територіальні акредитовані університети - це, в основному заклади TAFF, які охоплюють велику частину вищої освіти Австралії і надають широкий вибір курсів професійної освіти. Інші самоакредитовані вищі навчальні заклади не класифікуються як університети чи коледжі, оскільки їх професійна спрямованість значно вужча. Тому часто їх відносять до коледжів VET (надають професійне навчання тим, хто не бажає отримувати університетський освітньо-кваліфікаційний ступінь). Вони видають сертифікати різних рівнів [4].

На відміну від України в Австралії немає аграрних університетів, підготовка фахівців сільського господарства здійснюється на факультетах агрономічного спрямування (зазначимо, що в Австралії налічується 39 університетів). Заважимо, що у Європі організація аграрної освіти має чітко виражений кластерний характер: у центрі регіонального кластера, який концентрується на певній дослідницькій темі, знаходиться факультет аграрних наук класичного університету. Наприклад, 3 лісогосподарських факультети в університетах Дрездена, Фрайбурга та Геттінгема; 7 Федеративних науково-дослідних інститути Федеративного міністерства з продовольства, сільського господарства та захисту прав споживачів.

Вступ до університетів покладається на територіальний уряд та уряд штату, оскільки Австралія має федеральну систему управління. Штати використовують централізований вступ до вищих навчальних закладів відповідно зі Схемою Внеску у Вищу освіту (Higher Education Contribution Scheme). Складання мінімуму для вступу стосується не лише випускників шкіл, але й тих, хто закінчив інший навчальний заклад або міжнародний бакалаврат. Випускник має можливість вступати до університетського або не університетського навчального закладу та відповідно отримати ступінь або підступінь кваліфікації. Для вищих навчальних закладів характерним є наявність 2-х типів програм: академічної та професійної, що надають ступінь кваліфікації та дозвіл працювати з даної професії чи галузі.

Характерною для зарубіжної професійної підготовки є можливість отримання різних видів ступеня Бакалавра. Зокрема для Австралії це:

- загальний ступінь бакалавра (Basic or Pass Bachelor Degrees) – навчання протягом 3-х років на денній формі або за неповним робочим днем. Підготовка за цією програмою не передбачає суттєвий загальноосвітній компонент, проте зорієнтована на головній галузі освіти. Цей ступінь є найбільш поширеним на відміну від Bachelor Degrees with Honours (наступний ступінь), де вимагається додатковий час для професійної підготовки. Деякі ступіні бакалавра вимагають більшої тривалості – 4 роки і більше. Для прикладу, бакалавр у галузі медицини (Bachelor of Medical Science - MBBS) – 6 років, бакалавр у галузі сільського господарства (BAngSc) – 4 роки навчання;

- ступінь бакалавра з відзнакою (Bachelor Degrees with Honours);
- змішаний або подвійний ступінь (Combined Degrees);
- післядипломний ступінь бакалавра (Post Graduate Bachelor Degree).

Аналіз навчальних програм підготовки бакалаврів сільського господарства засвідчує суттєві коливання годин за різними циклами дисциплін в університетах Австралії. Для соціально-економічних дисциплін - в межах 18-50% навчального часу; для фундаментальних дисциплін – від 8% до 18% навчального часу; для професійно орієнтованих дисциплін – майже 25% навчального часу; для спеціальних дисциплін за вибором – від 8 – 21% навчального часу. Відмінною від України рисою є наявність достатньо широкого діапазону соціально-економічних та фундаментальних дисциплін, натомість відсутність гуманітарних дисциплін. В навчальних планах австралійських університетів практично не зустрічаються такі дисципліни, як «Філософія», «Культурологія», «Соціологія» і т.ін. Натомість соціально-економічні дисципліни вивчаються в контексті обраної спеціальності («Сільськогосподарська політика», «Навколишнє середовище сільської місцевості» тощо. Професійно орієнтовані дисципліни, значною мірою, мають практичну спрямованість, передбачають практику на полях, екскурсії тощо. Відмінності спостерігаються і в оцінюванні знань. Наприклад, відмінний рівень складає 80% і більше (рівень H1), недостатній рівень – нижче 50% (рівень N) (на відміну від ECTS, відмінний рівень – A (90-100%), недостатній F (нижче 60%)[5].

Аналіз зарубіжних освітніх систем дозволяє стверджувати, що їх пріоритети спрямовані на надання базової та повної вищої освіти високого рівня якості, що відповідає потребам агробізнесу й управління ресурсами в країні та за її межами; здійснення власного внеску

університету у розвиток сільського господарства та управління ресурсами через проведення науково-дослідних робіт; забезпечення високого рівня освіти та надання достатньої інформації широкому загалу людей; залучення до співпраці висококваліфікованих викладачів і фахівців у галузі науки і промисловості; ефективно використання власних ресурсів на навчання для проведення науково-дослідних робіт [6].

Порівняльна характеристика освітніх систем безумовно потребує дослідження й недоліків, притаманних кожній системі. Так, до недоліків системи вищої освіти Австралії за результатами дослідження Д.Гоуру, керівника Commonwealth of Australia (Співдружність Австралії) слід віднести надмірний контроль уряду, неможливість ефективно делегувати повноваження, відсутність прозорості перевірки якості навчання.

Сучасні соціальні тенденції примушують розглядати освіту як галузь економіки. Наприклад, для Австралії нині освіта посідає 8-е місце серед основних галузей австралійської економіки, яка забезпечує сталий розвиток країни. Одночасно наголошуємо, що сучасний аграрний університет неможливо створити без цільової державної програми та підтримки, великих фінансових вкладень. Про це переконливо свідчить досвід розвинутих країн світу. Так фінансове забезпечення вищої освіти уряд Австралії здійснює через злягоджену схему Співдружності; кредитування вищої освіти, стипендії Співдружності, чисельні премії за навчання та викладання, дослідницьку та науково-дослідницьку програми [4].

Висновки. Аналіз зарубіжного досвіду підготовки фахівців аграрного профілю засвідчує необхідність реорганізації українських аграрних університетів для забезпечення їх відповідності світовим стандартам. Досвід функціонування аграрної освіти у всьому світі є різний. У Франції, Нідерландах, Росії аграрні навчальні заклади підпорядковані аграрному відомству, у США, Австралії, Європі вони, як правило, входять до складу великих університетів.

Враховуючи історичний, соціальний та економічний розвиток нашої країни, вважаємо перспективним навчально-науково-виробниче об'єднання аграрної галузі – Всеукраїнський навчально-науково-виробничий консорціум, що створить умови для забезпечення якості підготовки випускників аграрного університету відповідно до світових стандартів. Таке об'єднання започатковане у Вінницькому національному аграрному університеті.

На рівні перспективних заходів, що сприятимуть забезпеченню якісної підготовки фахівців сільського господарства доцільним вважаємо: забезпечення ранньої спеціалізації та вибірконості (введення з першого-другого року навчання професійно орієнтованих та спеціальних дисциплін); спрямування циклів соціально-економічних дисциплін у бік обраної спеціальності; посилення практичного компоненту кожного блоку дисциплін і, зокрема, професійно-зорієнтованих; активне впровадження інформаційних технологій (у т.ч. використання соціальних сервісів, масмедіа технології, освітні інтернет-платформи та ін.); активізація міжнародного співробітництва у галузі аграрної освіти; активне залучення до наукових розробок студентської молоді; реалізація аграрної освіти в контексті міжнародно-визнаної концепції «Освіта упродовж життя».

Список використаних джерел

1. Статистично-аналітичні дослідження діяльності аграрних вищих навчальних закладів за 2013 рік <http://www.smcae.kiev.ua>
2. <http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/58/>
3. <http://www.rbc.ua/ukr/news/society>
4. Australian Educational Computing Vol 28.1 (2013) <http://acce.edu.au/journal/28/1>
5. Submit an article to Australian Educational Computing <http://acce.edu.au/acce/acce-publications/submit-article-australian-educational-computing>
6. Developing an Educational Performance Indicator for New Millennium Learners (Reviewed) <http://acce.edu.au/journal/27/1/developing-educational-performance-indicator-new-millennium-learners-reviewed>

Аннотація: На основаних дослідження систем вищого аграрного образования ведущих стран мира, проведенного контент-анализа подготовки бакалавров сельского хозяйства, определяются перспективы подготовки будущих специалистов в аграрных университетах Украины.

Annotation: The article examines the system of higher education of agrarian world's leading countries, conducted a content analysis of Bachelor of Agriculture, determined the prospects of training future professionals in the Agricultural University of Ukraine.